

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Ilmastonmuutoksen hillinnässä ensisijainen keino ja tavoite on vähentää fossiilisten käyttöä sekä polttoaineena että raaka-aineena. Metsähallitus toteaa, että luonnon hiilinieluihin liittyy epävarmuuksia, mutta metsien hiilinielun ja hiilivaraston merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä on tärkeä ja kiistaton. Metsät ovat kuitenkin myös alttiita abioottisille ja bioottisille häiriöille, mikä tulee huomioida siinä, kuinka paljon metsien nielu- ja varastopotentiaalia painotetaan hiilineutraaliustavoitteissa. Fossiilisten käyttöä voidaan myös korvata uusiutuvilla raaka-aineilla, kuten metsäbiomassalla tai puupohjaisilla tuotteilla, mikä vähentää fossiilisten käytöstä syntyvää pitkäaikaista ilmastovaikutusta. Pitkäikäiset puupohjaiset tuotteet voivat myös toimia hiilivarastoina esimerkiksi rakennusteollisuudessa. Puupohjaiset tuotteet ovat usein myös kierrätettäviä ja biohajoavia.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan uusiutuvien raaka-aineiden substituutiovaikutus ja hiilivarasto tulisi huomioida myös ilmastolaissa ja maankäyttösektoria koskevissa suunnitelmissa siten, että kuva metsien käytöstä ja sen vaikutuksesta ilmastonmuutoksen hillintään olisi kokonainen, eikä maankäyttösektoria koskevissa suunnitelmissa jouduta tyytymään osaoptimointiin.

Lakiesityksen sivulla 8 ”Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmä” -kohdassa todetaan, että maankäyttösektorilla on keskeinen rooli päästölähteenä, mutta samalla myös päästöjen hillitsemisessä. Edelleen lakiesityksen sivulla 16 ”Keskeiset ehdotukset” -kohdassa todetaan, että ilmastolain mukainen suunnittelujärjestelmä laajennettaisiin maankäyttösektoriin ja, että jatkossa suunnitelmien valmistelussa tulisi ottaa huomioon myös mahdolliset vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen. Metsähallitus korostaa, että valmistelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset kestävään kehitykseen taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmista ja myös tätä kautta varmistaa oikeudenmukaisuutta. Myös lakiesityksen sivulla 38 viitataan kestävään kehitykseen. Metsähallitus toteaa, että näiltä osin esityksessä on hieman sekavuutta ja kestäväen kehityksen ajatus ei ole täysin kirkas.

Lakiesityksen sivulla 18 ”Pääasialliset vaikutukset ja ilmastovaikutukset” -kohdassa todetaan, että ”Intensiivinen metsien hyödyntäminen hidastaa nieluksen aikaansaamien poistumien kasvamista tai voi jopa estää niiden kasvamisen”. Metsähallitus nostaa esille sen, että olennainen osa Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista on metsien monien ilmastohyötyjen arvostaminen. Puutuotteet sitovat hiiltä ja niillä korvataan fossiilisia raaka-aineita ja energiaa.

Edelleen sivulla 20 ”Muut ympäristövaikutukset” -kohdassa todetaan, että ilmastolain päästövähennystavoitteet saattavat lisätä tarvetta hyödyntää enenevässä määrin puupohjaisia tuotteita, mikä voi kasvattaa hakkuumääriä. Metsähallitus korostaa, että Suomessa harjoitetaan kestävä metsätaloutta. Esimerkiksi Metsähallituksen hoitamissa monikäyttömetsissä tuotetaan samanaikaisesti puuta, huolehditaan metsävarojen riittävydestä, turvataan biodiversiteettiä, edistetään virkistyskäyttöä ja alueellista hyvinvointia sekä käsitellään ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista.

Lakiesityksen sivulla 24 todetaan, että valitusoikeutettujen piiriä laajennettaisiin Århusin sopimuksen mukaisesti. Esityksessä jää kuitenkin epäselväksi millaisista asioista Århusin sopimuksen nojalla ilmastolain viitekehityksessä jatkossa voisi valittaa ja kenellä valitusoikeus sopimuksen nojalla tarkalleen ottaen olisi? Ja toisinpäin, kenellä valitusoikeutta ei ole? Lainsäädännön täytyisi olla tarkkarajaista ja mahdollisimman selkeää. Jos ym. selvennyksiä ei tehdä, Metsähallitus ehdottaa ko. kohdan pois jättämistä.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Lain ja suunnittelujärjestelmän tavoitteiden osalta Metsähallitus esittää, että samalla, kun säädetään uusia päästövähennystavoitteita, tulisi myös säätää ja suunnitella kompensatiomahdollisuuksista tarkemmin. Selkeyttä tarvittaisiin eri toimijoille siihen, miten päästöjä voi kompensoida niiden vähentämisen lisäksi.

Edelleen Metsähallitus toteaa, että hiilinieluvolyymien väheneminen hetkellisesti muun maankäytön seurauksena ei saisi tulla kustannuksiltaan kansallista kilpailukykyä heikentäväksi tekijäksi.

Metsähallitus tuo myös esille, että kestävä kiviaines-, merikiviaines- ja kaivostoiminta ovat hiilineutraalimman teknologian sekä rakentamisen mahdollistajia. Kaivannaisiin liittyvään maankäyttöön ei tämän vuoksi tulisi kohdistaa muita toimialoja suurempia rajoitteita vaan kaikkia toimialoja tulisi kohdella tasavertaisesti.

Lisäksi liikenteen sähköistymisessä tulisi huomioida maaseudulla asuvien liikkumistarpeet sekä teollisuuden tarpeet. Liikenteeseen kohdistuvien päästötavoitteiden tulisi olla kannustavia rankaisevien sijaan.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämismääräys (5 §)

Metsähallitus näkee hyvänä kehityksenä pyrkimyksen vaikuttaa sääntelyllä viranomaisten aktiiviseen osallistumiseen edistämässä, mutta nostaa kuitenkin esille sen kysymyksen, kuinka suuri vaikutus säännöksellä todellisuudessa on käytännössä. Metsähallituksen näkemyksen mukaan esimerkiksi innostava johtaminen ja erilaiset kampanjat voisivat mahdollisesti toimia tehokkaammin, mutta tällaiset toimenpiteet käynnistyvät toivottavasti säädöksen myötä.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (12 §) uudistamisaika on Metsähallituksen näkemyksen mukaan sopiva. Metsähallitus korostaa, että suunnittelutyöhön tulisi osallistaa kattavasti tahoja, joita maankäytön muutossuunnitelmat koskevat.

Metsähallitus nostaa lisäksi esille, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa tulisi huomioida tavoitteiden ja toimenpiteiden kytkennät globaalilla tasolla, mihin liittyy esimerkiksi päästöjen vuotovaikutukset. Jos ilmastopäästöjen vähentämisessä keskitytään ainoastaan kansalliseen tasoon, eikä arvioida myös kulutuksen siirtymistä tuontituotteisiin tai -raaka-aineisiin, voi asetettujen toimenpiteiden vaikutus olla ennakoitua vähäisempi. Vuotovaikutus tulisi huomioida myös muiden kuin päästöjen suhteen, kuten suunnitelmien yleisissä vaatimuksissa (8 §) mainittujen ympäristöllisten, taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden suhteen.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

-

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

-

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

Kokonaisuudessaan Metsähallitus näkee lakiesityksen tavoitteet kannatettavina ja toteaa, että ilmastomuutoksen seurantaorganisaation lakitasoinen kehittäminen on positiivinen kehityssuunta. Lakiesitys ei sisällä täytäntöönpanosäädöksiä, joten sillä, miten eri toimenpiteet tullaan jakamaan taakanjakosektoreille tulee olemaan suuri käytännön merkitys.

Muita huomioita

Metsähallitus toteaa, että lain käytännön toimivuutta on tärkeää arvioida sen astuttua voimaan ja varmistaa, että asetetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia ja oikeudenmukaisia,

ja että ne on kohdistettu ilmastotoimien kustannustehokkuuden ja kustannusvaikuttavuuden kannalta järkevästi. Tällä tarkoitetaan taloudellisen kestävyuden näkökulman huomioimisen lisäksi myös niin sosiaalisen kuin ekologisen kestäväen kehityksen näkökulmien sekä luonnon monimuotoisuuden huomioimista, kuten lausunnossa on edellä todettu.

Liikennesektorin osalta Metsähallitus nostaa yleisenä huomiona esiin sen kysymyksen, miten ulkomaalaisen raskaan liikenteen osallistuminen taakanjakokustannuksiin heidän liikennöidessä Suomessa aiotaan varmistaa? Tällä hetkellä ulkomaiseen liikennöintiin ei kohdistu Suomessa verotusta tai tien käyttömaksua. Ulkomaisen liikennöinnin osuus on Suomessa koko ajan kasvava raskaassa liikenteessä. Kaikki muut EU-maat Suomea lukuun ottamatta verottavat alueellaan liikennöivää ulkomaista raskasta liikennettä.

Lisäksi Metsähallitus nostaa saamelaisasiakokonaisuuden yhteydessä esille myös muiden Lapissa ja Pohjois-Suomessa sekä maaseudulla asuvien ihmisten yhdenvertaisen kohtelun varmistamisen ja huomioimisen tärkeyden saamelaisten lisäksi.

Niemelä Juha
Metsähallitus

Oikarinen Susanna
Metsähallitus